ANTI-GIGATRENDER (DEL 2)

ETT NYHETSBREV FRÅN FUTUREWISE

— APRIL 2017 —

FUTUREWISE

NYA TIDER, NYA SANNINGAR

Detta nyhetsbrev är det andra som undersöker hur långsiktiga, fundamentala trender – så kallade gigatrender – håller på att stanna av eller i vissa fall helt vända förlopp. Skälet till att detta är intressant är att dessa under flera decennier har betraktats som givna sanningar. Om de inte längre är det måste vi skapa ett nytt förhållningssätt till vår omvärld. Den upplevda bilden av världen måste vara i synk med den verkliga för maximal framtidsberedskap. Vi hoppas att detta nyhetsbrev ger dig nya intressanta insikter.

PÅ TEKNIKFRONTEN INTET NYTT

Ny teknik är allt oftare gammal teknik i ny kostym.

Något som är uppenbart för alla är den snabba teknikutvecklingen vi idag ser. Inom många områden går utvecklingen inte bara snabbt, utan den accelererar fortfarande. Nya produkter och tjänster som på innovativa sätt kombinerar grundteknologier förstärker teknikens påverkan. Det skapas öppna plattformar och ekosystem som minskar de investeringar som krävs för att skapa nästa våg av innovationer.

Finns det då någon hejd på utvecklingstakten? Jag är verkligen inte den som kommer att räcka upp handen om någon frågar om allt redan är uppfunnet. Men det finns vissa som i princip hävdar det. Forskaren Theodore Modis menar att utvecklingen inte ständigt kan gå fortare. Han menar att det är absurt om varje avgörande händelse fortsätter ske tätare och tätare. I så fall kommer vi snart se lika många avgörande händelser som skedde under hela 1900-talet passera på bråkdelen av en sekund. Om vi ens hinner uppfatta dem. Han hävdar istället att vi omkring 1990 passerade punkten för maximal utvecklingsförändring och att världen numera börjar gå

långsammare. Vi har bara inte hunnit upptäcka denna inbromsning ännu eftersom vi fortfarande har så hög fart.

För att ge honom lite argument som stödjer tesen kan vi lista några tekniska uppfinningar från 1900-talet: transistorn, datorn, flygplanet, radion, tv:n, integrerade kretsar, kullager, kärnkraften, radarn, lasern, internet, satelliter, rymdraketer, jetmotorn, pacemakern, mobiltelefonen, solceller, dammsugaren, GPS:en, tvättmaskinen, kopiatorn och helikoptern. Och förstås elgitarren!

2000-talet har just börjat men vad har vi hittills presterat? Förutom smarta telefoner har vi Twitter, drönare, hoverboard och VR-glasögon! Var är de stora genombrotten? Ännu kanske vi inte har sett hur användbara nya material som exempelvis grafen blir, men ekar det inte lite tomt? Antalet patent flödar över men mycket är inkrementella förbättringar eller varianter av befintliga produkter. Vi lär knappast se mindre teknik i framtiden, men att takten avtar – eller redan har börjat göra det – är inte omöjligt.

KLIMATKOLLAPS ÄR INGET ALTERNATIV

Evolutionen är numera artificiell och i hög grad styrd av människans beslut – och icke-beslut.

Vi har alla sett dem, de uppåtgående kurvorna på jordens medeltemperatur. Medan vissa klimatskeptiker vägrar se sambandet mellan människans utsläpp av koldioxid och den globala uppvärmningen är de inom forskningen däremot mer överens: över 97 procent av klimatforskarna hävdar att klimatkrisen är orsakad av människan. Vi har redan börjat se effekter av utvecklingen som extremare väder, mer nederbörd, smältande glaciärer, höjd havsnivå, påverkan på ekosystem och minskad tillgång på dricksvatten.

Denna gigatrend är förstås inget som upphör över en natt, men faktum är att den måste motas i grind om mänskligheten ska fortleva. De framtidsscenarier som skisseras är starkt beroende

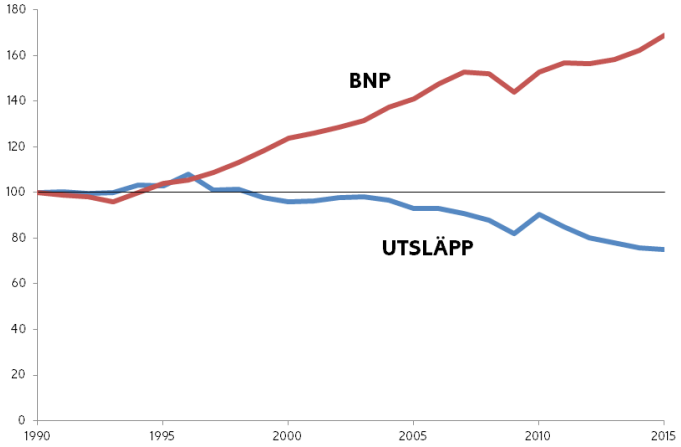

BNP kan öka samtidigt som utsläppen minskar – i alla fall lokalt. Grafen visar indexerad data för Sverige.

på människans förmåga att bromsa utvecklingen eller helst vända trenden. På det lokala planet har nuvarande regering uttryckt ambitionen att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer och att energisystemet ska baseras på 100 procent förnybar energi. Utgångspunkten är att Sverige ska vara koldioxidneutralt 2050.

Man kan ställa sig frågan hur det ska gå till samtidigt som vi ska ha fortsatt ekonomisk tillväxt. Svaret är *decoupling*. Detta begrepp innebär att tillväxten kan fortsätta öka utan att utsläppen ökar i samma takt (relativ decoupling). Vissa menar dock att man måste prata om absolut decoupling, där utsläppen inte bara ökar i lägre takt utan att de också minskar. I Sverige lyckas vi faktiskt med det. Utsläppen av luftföroreningar har minskat med 25 procent sedan 1990 medan BNP under samma period har ökat 69 procent. Tyvärr "importerar" Sverige också stora mängder koldioxid genom konsumtion av mat, produkter och el som producerats i andra länder – många gånger med avsevärda utsläpp. Till detta kan läggas utrikes flygresor. Enligt Naturvårdsverket har utsläpp i andra länder orsakad av svensk konsumtion ökat med nästan 50 procent på 20 år.

Att sopa vidare problemen till andra länder löser förstås inte klimatkrisen som i högsta grad är ett globalt problem. På en global skala ser vi endast relativ decoupling, vilket innebär att utsläppen fortsätter öka även om den ekonomiska tillväxten ökar ännu snabbare. Med fortsatt befolkningsökning och krav på ökad levnadsstandard blir det en utmaning att lösa detta dilemma. Men som sagt, om vi inte gör det behöver vi snart inte bry oss om alla de andra gigatrenderna…

MOT EN KRYMPANDE POPULATION

Varje dag ökar jordens befolkning med drygt 200 000 personer – det är som att en stad i Malmös storlek tillkommer dagligen. Så sent som 1925 var vi endast 2 miljarder människor, numera

är vi 7,5 miljarder. ”För att stabilisera jordens befolkning måste vi eliminera 350 000 personer per dag.” sa Jacques Cousteau en gång tiden. Någon annan sa att den optimala mänskliga befolkningen på jorden är noll.

Och visst kan vi vara oroliga för att världens befolkning länge har ökat i snabb takt, särskilt ur en miljöaspekt. Beräkningar uppskattar att jorden ur ett hållbarhetsperspektiv klarar av att härbärgera omkring 2 miljarder människor. Vi har alltså redan passerat gränsen för vad jordens kapacitet tillåter.

Men även denna gigatrend ger med tiden vika. En ändlig värld kan bara försörja en ändlig population och förr eller senare måste befolkningsökningen bli noll. Frågan är då om det sker förr eller senare?

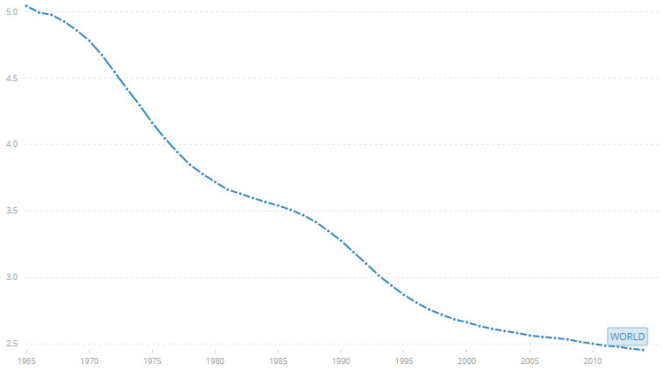

Det summerade fruktbarhetstalet har sjunkit snabbt men planar nu ut (Världsbanken 2017).

Även om kurvorna pekar oroväckande brant uppåt, så går det inte att extrapolera denna linje in i framtiden. Anledningen är att tillväxten redan nu har börjat bromsa in. I nästan alla världens länder minskar barnafödandet. För 50 år sedan var antalet barn en kvinna födde i medeltal över fem, nu är snittet nere på 2,5. Denna sociala omställning är en av de mest dramatiska i historien.

Det är förvisso sant att världen förväntas fortsätta växa många decennier till, enligt FN:s senaste prognoser till 2100 (medelscenariot), för att sedan avta. Som mest beräknas vi bli omkring 11 miljarder människor innan vändningen sker. Åsikterna går dock isär bland forskarna och vissa hävdar att barnafödandet inte minskar så snabbt längre i Afrika utan att befolkningsökningen kommer fortsätta även efter 2100.

Världens befolkning ökar således fortfarande men det tycks som att takten nu är avtagande. Befolkningsbromsen har börjat slå till och förr eller senare planar även denna gigatrend ut.

INDIVIDUALISMEN HÅLLER PÅ ATT KRACKELERA

Vi har länge hört om den ökade individualismen i samhället. Det sociala trycket på hur man ska leva sitt liv har gradvis minskat. Det järngrepp samhällets auktoriteter har hållit människan i har över de senaste decennierna avtagit. Som en följd har det blivit mer accepterat att leva sitt liv på det sätt man själv finner gott och variationen i livsstil, intressen och handlingar blir allt spretigare. Utrymmet för experimenterande har kontinuerligt vidgats samtidigt som acceptansen för avvikande utseenden och beteenden har ökat.

Det tog Jonty Cockburn sex månaders resande runt jorden för att inse att han är en "complete cunt" som han själv uttryckte det.

Frågan är om vi nu fått för mycket av det goda? Den 19-åriga hippien Jonty Cockburn från England kan tjäna som exempel för att peka på problemen med att försöka bli unik. Han bestämde sig för att åka jorden runt i sex månader för att finna sig själv. Han reste till länder som Indien, Peru och Burma. Han skaffade dreadlocks, provade droger, tatuerade sig, lyssnade på psykedelisk musik och snurrade eld på stranden. Under en trumlektion på Nya Zeeland med åtta andra vita unga män som såg mer eller mindre identiska ut, slog det honom plötsligt att hans liv i själva verket var en tråkig cliché. "Jag trodde jag var en unik snöflinga, men så insåg jag att all snö ser likadan ut för det mänskliga ögat." sa han i en intervju. Han hade tröttnat på att sitta runt en lägereld och prata om hur man skulle förändra världen med revolt. Han bestämde sig för att åka hem, klippa sig, skaffa sig ett jobb och faktiskt åstadkomma något med sitt liv istället.

Tidigare gick det att vara speciell, och så länge man var speciell var man på säker mark. Men internet och globaliseringen har minskat möjligheterna avsevärt. Allt bra går viralt direkt. Det finns bara en begränsad mängd olikhet i världen och det är lätt att uppfattas som en kopia av någon annan. Detaljerna som skiljer den ena från den andra är så små att det inte längre går att

kalla någon speciell. Individualitetens markörer förändras så snabbt att det blir en omöjlighet att hänga med. Och ju unikare man försöker vara desto mer isolerad blir man. Ingen förstår längre vad man pratar om.

Före detta ensam japan, nu i lyckligt förhållande med sin virtuella hologramflickvän.

Som en följd har vi sett starten på en *avindividualisering*. För ett par år sedan dök begreppet normcore upp, vilket innebär en form av anti-mode med en medvetet underklädd look. För vad ska man göra när indie blir mainstream? Det är då en större utmaning att försöka vara normal än extrem. Därför ser vi en uttryckslöshet där slitna jeans, grå munkjacka och tubsockor regerar.

Individualismen var en gång vägen till personlig frihet, men den går lätt i överdrift och leder istället till isolering från andra. Det är inte konstigt att man i England startar ”kramträffar” där folk träffas och kramar främlingar, bara för att få mänsklig kontakt. I Tokyo finns på motsvarande sätt kattcaféer för att man ska få taktil beröring i sin ensamhet. För att inte tala om de virtuella flickvännerna som erbjuds i Japan vilka dyker upp som ett hologram i en burk. Sannolikt kommer framtidens frihet istället sökas i möjligheten att inte vara exklusiv, att inte vara någon speciell. Att anpassa sig till andra leder istället till samhörighet och kanske ett mer eftertraktansvärt liv.

Även social media kan ses som en form av likriktning av åsikter. Visst, det finns nättroll, men det är ett randfenomen. Jag vill hävda att övriga 99 procent på nätet vanligen är rätt försiktiga med avvikande åsikter för att inte riskera social stigmatisering. Jag har exempelvis kanske fem vänner på Facebook som uttrycker politiska åsikter, det är väldigt lite tycker jag.

Forskaren William Deresiewicz talar om unga som “Generation Sell”, de vill inte sticka ut hakan för man vet aldrig om det kommer en boomerang i huvudet senare. Man agerar som säljare och undviker kontroversiella ämnen. Inget fel i det, men det är ett sökande efter minsta gemensamma nämnare (typ roliga kattvideor) och i högsta grad icke-individualistiskt.

Individualism är inte alltid så kul.

Individualismen har sina svagheter och tycks börja krackelera. Vi vill behålla friheten men kommer sannolikt att börja söka nya sammanhang när vi lämnat de gamla påtvingade. Nya rörelser inom bland annat delningsekonomin kan vara en del av framtidens nykollektivism, exempelvis Hoffice-konceptet där ett gäng främlingar på Facebook bestämmer sig för att jobba hemma hos någon av dem. Eller Airbnb Trips där man är upplevelsevärd åt främlingar.

Pendeln för individualismen har nått sitt ytterläge, men vart den exakt svänger vidare någonstans är svårare att avgöra.

AVSLUTNING

Som vanligt ligger sanningen i betraktarens öga och det är svårt att slå fast definitiva utfall av den gäckande framtiden. Men kanske befinner vi oss i en brytpunkt där etablerade sanningar ger vika, där nya tankemönster och skeenden tar över. Och det behöver inte vara någon dålig värld.

Tänk ett framtida scenario där jordens befolkning börjar stabiliseras. Vi lyckas knäcka nöten med klimatkrisen och vända de negativa effekterna vi sett hittills. Vi får en mer jämnt fördelad befolkning mellan stad och land och en mer hållbar livsstil. Fokus flyttas till det lokala när det gäller produktion, handel och beslutsfattande. En ny form av kollektivism skapar nya förtroenden och gemenskaper. En lägre utvecklingstakt av tekniken innebär också att människor hinner absorbera varje förändring innan nästa kommer vilket ger välbehövliga andrum.

Men antagligen kommer allt istället att gå åt helvete. Vi lär väl även i framtiden sitta med näsan i mobilen och kolla Facebook-likes snarare än att ta oss i kragen och, liksom hippien Jonty Cockburn, göra något fantastiskt av den tid vi har på jorden. ”Stor är människans uselhet” som det står i Psaltaren. Låt oss hoppas att det inte stämmer.

LITE OM FUTUREWISE ERBJUDANDEN:

OMVÄRLDSANALYS

Futurewise producerar toppkvalitativa och skarpa omvärldsanalyser för just er bransch.

Vi kartlägger er marknad, gör intervjuer, letar trender, studerar alternativa affärsmodeller och sammanställer resultaten i lättillgängliga rapporter.

För att involvera pesonalen tar vi helst fram materialet tillsammans mer er under interaktiva workshops.

Klicka för att läsa mer om omvärldsanalys

FÖREDRAG

Vi håller upp mot 100 föredrag årligen där vi presenterar inspirerande trender och tankeväckande framtidsbilder.

Vi siktar på att underhålla samtidigt som vi delger ny kunskap och kryddar sedan med lite provokation.

Anlita Futurewise till nästa konferens, kick-off eller kundevent!

Klicka för att läsa mer om föredrag

UTBILDNING

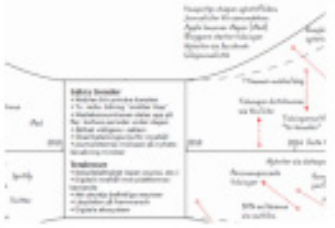

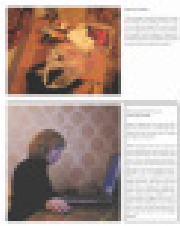

Vi arrangerar flera gånger per år öppna utbildningar i omvärldsanalys. Lär dig kombinera beprövade metoder med nya IT-verktyg för att skapa effektiva plattformar för systematisk omvärldsanalys.

Du tränar förmågan att tidigt upptäcka trender liksom hur man drar nytta av dem.

Ta två utbildningsdagar och se till att bli en grym trendspanare du också!

Klicka för att läsa mer om utbildning

FUTUREWISE